



# ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ  
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

**Ο σχεδιασμός των μέτρων για τη διεύρυνση  
της συμμετοχής στο πρόγραμμα**

**«Ορίζων 2020»** ήταν κατάλληλος, αλλά η  
επίτευξη βιώσιμης αλλαγής θα εξαρτηθεί κυρίως  
από τις προσπάθειες των εθνικών αρχών

# Περιεχόμενα

ΣΥΝΟΨΗ (σημεία Ι-Χ).....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ (σημεία 1-11.).....	3
ΕΜΒΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (σημεία 12-16).....	4
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (σημεία 17-86).....	4
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ (σημεία 87-99).....	9
Σύσταση 1 – Να ενισχυθεί η χρήση του ΜΥΠ.....	10
Σύσταση 2 – Να επιδιωχθεί μια περισσότερο ισόρροπη συμμετοχή χωρών διεύρυνσης στα μέτρα διεύρυνσης.....	10
Σύσταση 3 – Να διευκολυνθεί η έγκαιρη διαθεσιμότητα συμπληρωματικής χρηματοδότησης.....	10
Σύσταση 4 – Να ενισχυθεί η ικανότητα των δικαιούχων έργων να αξιοποιούν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.....	11
Σύσταση 5 – Να ενισχυθεί η παρακολούθηση των μέτρων διεύρυνσης.....	11

Το παρόν έγγραφο παρουσιάζει, σύμφωνα με το άρθρο 259 του δημοσιονομικού κανονισμού, τις απαντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις παρατηρήσεις που διατυπώνονται σε ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου και θα δημοσιευτεί ταυτόχρονα με την εν λόγω ειδική έκθεση.

# ΣΥΝΟΨΗ (σημεία I-X)

## Απαντήσεις της Επιτροπής:

**I.** Η πορεία προς την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα είναι σε μεγάλο βαθμό συνυφασμένη με την έρευνα και την καινοτομία (E&K). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην E&K μέσω των προγραμμάτων-πλαίσιο (ΠΠ) της ΕΕ — στο πλαίσιο του υφιστάμενου προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2027) και του προηγούμενου προγράμματος «Ορίζων 2020» (2014-2020).

**II.** Από το 1984, έχουν εγκριθεί εννέα προγράμματα-πλαίσιο. Από την έναρξη, η Επιτροπή παρακολουθεί τη συμμετοχή των κρατών μελών στα ΠΠ. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εντόπισε διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τη συμμετοχή και καταβάλλει προσπάθειες για την αντιμετώπισή τους από την έναρξη του ΠΠ «Ορίζων 2020».

Το τρέχον ΠΠ, «Ορίζων Ευρώπη», συνεχίζει τις προσπάθειες που ξεκίνησαν με το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» για ενίσχυση της συμμετοχής χωρών με χαμηλότερες επιδόσεις —κρατών μελών— στον τομέα αυτόν. Ως αποτέλεσμα των δράσεων που ανέλαβε η Επιτροπή —μέτρα διεύρυνσης— τα εν λόγω κράτη μέλη αναμένεται να ενισχύσουν τις ικανότητές του για επιτυχή συμμετοχή σε διαδικασίες E&K, να προωθήσουν την ανάπτυξη δικτύων και την πρόσβαση στην αριστεία.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα αναμένεται να είναι σε θέση να αναβαθμίσουν τα οικεία συστήματα E&K, καθιστώντας τα πιο ισχυρά και επιτρέποντας την από κοινού πρόοδο της ΕΕ στο σύνολό της, σύμφωνα με τους στόχους του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας (EXE).

**III.** Η Επιτροπή σχεδίασε και υλοποίησε διάφορες δράσεις στο πλαίσιο του «Ορίζων 2020». Πρόκειται για τις ακόλουθες:

**Συγκρότηση ομάδων:** Στήριξη/δημιουργία κέντρων αριστείας ως προτύπων για τη διάδοση της αριστείας, νέες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις στα συστήματα E&K.

**Αδελφοποιήσεις:** Ανάπτυξη της αριστείας σε επιλεγμένους τομείς E&K, αύξηση της προβολής ερευνητικών ιδρυμάτων και πανεπιστημίων και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού τους.

**Έδρες EXE:** Για τη στήριξη πανεπιστημίων ή ερευνητικών οργανισμών από επιλέξιμες χώρες ώστε να προσελκύσουν και να διατηρήσουν υψηλό επίπεδο ανθρώπινων πόρων και να παράσχουν βοήθεια σε άριστους επιστήμονες και τις ομάδες τους προκειμένου να αποτελέσουν καταλύτη αλλαγών στον τομέα τους.

**Ευρωπαϊκή Συνεργασία στους τομείς της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (COST):** Διασυνοριακό επιστημονικό δίκτυο που βοηθά άριστους ερευνητές και φορείς καινοτομίας να αποκτήσουν πρόσβαση σε ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα.

**V.** Τα μέτρα διεύρυνσης στο πλαίσιο του «Ορίζων 2020» ενεργοποίησαν μεταρρυθμίσεις και αλλαγές στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων E&K, ενθάρρυναν τη δημιουργία νέων συμπράξεων και εισήγαγαν νέα προγράμματα επιστημονικών σπουδών, οδήγησαν σε διεύρυνση των δικτύων και προώθησαν περισσότερες διεθνείς δημοσιεύσεις υπό την αξιολόγηση ομοτίμων.

Τα τελευταία έτη, οι χώρες της διεύρυνσης αύξησαν τη συμμετοχή τους στο πλαίσιο του «Ορίζων 2020». Κατά μέσο όρο, αυτή αντιστοιχούσε στο 7,2 % του συνολικού προϋπολογισμού του «Ορίζων 2020» που έχει διατεθεί μέχρι σήμερα (αύξηση σε σχέση με το 5,5 % στο πλαίσιο του έβδομου προγράμματος-πλαίσιο, ΠΠ7).

Η Επιτροπή συνεχίζει τις εργασίες στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας. Ωστόσο, η επιτυχία των εν λόγω μέτρων βασίζεται στα συστήματα που τίθενται σε εφαρμογή σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός για το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» αναφέρει ότι οι προσπάθειες της Επιτροπής «αντανακλώνται σε ανάλογα μέτρα από τα κράτη μέλη... με στήριξη από ενωσιακά, εθνικά και περιφερειακά κονδύλια».<sup>1</sup>

**VI.** Από το 2015, ο μηχανισμός υποστήριξης πολιτικής (ΜΥΠ) παρέχει στα κράτη μέλη και σε συνδεδεμένες χώρες με το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» πρακτική στήριξη για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ποιότητα των οικείων επενδύσεων, πολιτικών και συστημάτων Ε&Κ.

Ο μηχανισμός έχει παράσχει συστάσεις στις χώρες που υπέβαλαν σχετικό αίτημα. Οι συστάσεις συνιστούν σημαντικές συμβουλές για τη βελτίωση των εθνικών συστημάτων Ε&Κ. Η εφαρμογή τους εναπόκειται στις εθνικές κυβερνήσεις.

**VII.** Τα μέτρα διεύρυνσης που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων 2020» αναμένεται ότι θα παράγουν σειρά αποτελεσμάτων στο μέλλον. Ωστόσο, είναι ακόμη πρόωρο να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα έργων που υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.

**VIII.** Τα μέτρα διεύρυνσης που προαναφέρθηκαν αποφέρουν ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Παρ' όλα αυτά, η έκθεση του ΕΕΣ υπέδειξε ορισμένες πτυχές στην υλοποίηση των εν λόγω μέτρων, τις οποίες θα επεξεργαστεί η Επιτροπή. Από την παρακολούθηση που διενήργησε η ίδια η Επιτροπή διαπιστώθηκαν επίσης ορισμένα ζητήματα για την περαιτέρω βελτίωση των επιδόσεων των εν λόγω μέτρων.

**IX.** Ο κανονισμός για τη θέσπιση του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» (άρθρο 50, κανονισμός για το πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» που αναφέρεται ανωτέρω) ορίζει ένα σύνολο κανόνων παρακολούθησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα συστήσει ένα σύστημα για την παρακολούθηση της εφαρμογής των αντίστοιχων μέτρων διεύρυνσης.

**X.** Η Επιτροπή αποδέχεται όλες τις συστάσεις.

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ (σημεία 1-11.)

### Κοινή απάντηση στα σημεία 01-05:

Οι διαφορές στις επιδόσεις μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα Ε&Κ είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο ζήτημα κοινής ευθύνης, με ευρωπαϊκή, εθνική και περιφερειακή διάσταση. Στο πρόγραμμα «Ορίζων 2020» θεσπίστηκε μια δέσμη στοχευμένων δράσεων υπό τη συνιστώσα «Διάδοση της αριστείας και διεύρυνση της συμμετοχής» —αποκαλούμενη ευρέως «Διεύρυνση»— και διατέθηκαν 900 εκατ. EUR σε δραστηριότητες όπως η συγκρότηση ομάδων, οι αδελφοποιήσεις, οι έδρες EXE και η COST, με στόχο να παρασχεθεί βοήθεια σε χώρες με χαμηλότερες επιδόσεις ώστε να αυξήσουν τις επιδόσεις τους στον τομέα Ε&Κ γενικά, και, με την πάροδο του χρόνου, να διευκολυνθεί η ευρύτερη συμμετοχή τους στα προγράμματα-πλαίσιο.

Όσον αφορά το «Ορίζων Ευρώπη», οι συννομοθέτες συμφώνησαν να αυξήσουν το ποσοστό για τον συγκεκριμένο τομέα παρέμβασης στο 3,3 % του προϋπολογισμού, σε σύγκριση με περίπου 1 % που

<sup>1</sup> Κανονισμός (ΕΕ) 2021/695 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Απριλίου 2021, για τη θέσπιση του προγράμματος-πλαισίου έρευνας και καινοτομίας «Ορίζων Ευρώπη», τον καθορισμό των κανόνων συμμετοχής και διάδοσής του, και για την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1290/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1291/2013, άρθρο 7 παράγραφος 5.

ήταν στο «Ορίζων 2020». Αυτή η αύξηση στον προϋπολογισμό θα προσφέρει δυνατότητα ισχυρότερου αντίκτυπου των προβλεπόμενων μέτρων και θα συμβάλει αποτελεσματικότερα στην ενίσχυση της αριστείας σε ολόκληρη της ΕΕ.

Οι δράσεις για διεύρυνση της συμμετοχής και διάδοση της αριστείας συμβάλλουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων Ε&Κ σε χώρες στις οποίες παρατηρείται υστέρηση. Ενισχύουν τη δυνατότητά τους να συμμετέχουν επιτυχώς στις διακρατικές διαδικασίες Ε&Κ και προωθούν την ανάπτυξη δικτύων και την πρόσβαση στην αριστεία.

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα αναμένεται να είναι σε θέση να αναβαθμίσουν τα οικεία συστήματα Ε&Κ, καθιστώντας τα πιο ισχυρά και επιτρέποντας την από κοινού πρόοδο της ΕΕ στο σύνολό της, σύμφωνα με τους στόχους πολιτικής του ΕΧΕ.

Στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη», μέτρα όπως η συγκρότηση ομάδων, οι αδελφοποιήσεις, οι έδρες ΕΧΕ καθώς και η «κυκλοφορία των εγκεφάλων» και οι πρωτοβουλίες αριστείας έχουν ως στόχο τη διάδοση της αριστείας, τη βελτίωση των δεξιοτήτων διαχείρισης της Ε&Κ και τη δημιουργία στέρεων βάσεων για συνεργασία με εταίρους σε όλη την Ευρώπη. Η Επιτροπή προσδοκά ότι μέσω ενός λειτουργικού συστήματος εθνικών σημείων επαφής, οι δυνάμει δικαιούχοι θα έχουν τη δυνατότητα ελέγχου των προκαταρκτικών προτάσεων. Αυτό θα συμπληρωθεί από μια υπηρεσία αντιστοίχισης, η οποία αναμένεται να βοηθά στον εντοπισμό οντοτήτων που θα μπορούσαν να συνεργαστούν. Ένα νέο ειδικό μέτρο (η αποκαλούμενη «εμβόλιμη συμμετοχή») θα επιτρέπει σε νέους εταίρους από χώρες της διεύρυνσης να συμμετέχουν σε εν εξελίξει συνεργατικά έργα έρευνας και καινοτομίας και θα συμβάλει στην ανάπτυξη συνεργατικών δεσμών.

Αμφότερα τα προγράμματα «Ορίζων 2020» και «Ορίζων Ευρώπη» είναι προγράμματα στο πλαίσιο διαγωνιστικών διαδικασιών που βασίζονται στην αριστεία.

## ΕΜΒΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (σημεία 12-16)

Καμία απάντηση της Επιτροπής.

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (σημεία 17-86)

### Απαντήσεις της Επιτροπής:

**28.** Από το 2015, κατά τη διάρκεια του «Ορίζων 2020», ο ΜΥΠ του «Ορίζων» παρέχει στα κράτη μέλη και σε συνδεδεμένες χώρες με το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» πρακτική στήριξη για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση μεταρρυθμίσεων με στόχο την ενίσχυση της ποιότητας των οικείων επενδύσεων, πολιτικών και συστημάτων Ε&Κ.

Ο ΜΥΠ του «Ορίζων Ευρώπη», που παρουσιάστηκε τον Φεβρουάριο του 2021, συνεχίζει την προαναφερθείσα δράση και αναμένεται να παρέχει ορθές πρακτικές, ανεξάρτητη εμπειρογνώσια υψηλού επιπέδου και καθοδήγηση κατόπιν αιτήματος των κρατών μελών και των συνδεδεμένων χωρών. Οι δραστηριότητες του ΜΥΠ παρουσιάζονται και συζητούνται σε τακτική βάση στην Επιτροπή Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας (ERAC).

**32.** Ο μηχανισμός υποστήριξης πολιτικής (ΜΥΠ) είναι ένα αναλυτικό εργαλείο που εισηγείται συστάσεις. Η υλοποίηση των εν λόγω συστάσεων μπορεί να προσκρούει σε αντιστάσεις από πλευράς

των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, οι οποίοι μπορεί να είναι επιφυλακτικοί απέναντι στο ενδεχόμενο αλλαγής του καθεστώτος, και, συνεπώς, απαιτεί πολιτική καθοδήγηση σε εθνικό επίπεδο.

Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη και επεξεργάζεται το θέμα που θέτει το ΕΕΣ. Εντούτοις, από την αξιολόγηση του ΜΥΠ που διενήργησε η Επιτροπή το 2019 συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι συμβουλές από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και η αμοιβαία μάθηση βοήθησαν τους φορείς χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν τα οικεία συστήματα Ε&Κ και να διαμορφώσουν μια εξωστρεφή οπτική. Επιπλέον, αναγνωρίζεται ότι οι χώρες έχουν πραγματική ανάγκη για παροχή στήριξης αυτού του είδους και ότι η ανάγκη αυτή θα εξακολουθήσει να υφίσταται τα προσεχή έτη.

**33.** Παρότι συμφωνεί με την παρατήρηση του ΕΕΣ, η Επιτροπή ανέλυσε τις εκθέσεις των εμπειρογνομένων για τον ΜΥΠ μετά τον έλεγχο τους όσον αφορά το σύστημα Ε&Κ στην ενδιαφερόμενη χώρα.

Κατόπιν, η έκθεση αποτέλεσε αντικείμενο εκτενούς διμερούς διαλόγου με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος προκειμένου να τεθούν οι συστάσεις και οι παρατηρήσεις τους εντός του συγκεκριμένου πλαισίου.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται, συνεπώς, να αντιμετωπίσουν το ζήτημα των συστάσεων της έκθεσης για βελτίωση του συστήματός τους Ε&Κ.

**35.** Τα κράτη μέλη είναι πλήρως υπεύθυνα για την υλοποίηση της δέσμης συστάσεων που διατυπώνουν οι εμπειρογνώμονες στις εκθέσεις τους.

Η έκθεση των εμπειρογνομένων για τον ΜΥΠ αποτελεί αντικείμενο διαλόγου με τα σχετικά κράτη μέλη, ούτως ώστε αυτά να διατυπώσουν τις απόψεις τους και να προβούν σε εκτιμήσεις σχετικά με τον καλύτερο τρόπο υλοποίησης των προτεινόμενων συστάσεων.

**39.** Η έκθεση σχετικά με την αξιολόγηση του ΜΥΠ που διενήργησε η Επιτροπή το 2019 εκδόθηκε πριν από τον σχεδιασμό, και κατά την προετοιμασία, του μέσου στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη». Μετά τη θέσπιση του ανανεωμένου μηχανισμού υποστήριξης πολιτικής στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη» τον Φεβρουάριο του 2021, η υλοποίηση των συστάσεων που διατυπώθηκαν στην αξιολόγηση του ΜΥΠ λήφθηκε υπόψη στη διαδικασία.

**41.** Ο ΜΥΠ συνιστά εργαλείο για την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη στο πλαίσιο των μεταρρυθμιστικών τους διαδικασιών, αλλά μπορεί να συμπληρώνεται από άλλες δράσεις στήριξης.

**ΚΟΙΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ 42 ΕΩΣ 49:** Από τη θέσπιση των μέτρων διεύρυνσης, η Επιτροπή παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά τη συμμετοχή των επιλέξιμων κρατών μελών.

Παρότι οι χώρες αυτές δεν έχουν ακόμη επιτύχει το επιθυμητό επίπεδο συμμετοχής, προσδοκάται ότι οι εν λόγω δράσεις θα είναι επιτυχείς. Τα περισσότερα έργα του «Ορίζων 2020» είναι υπό εξέλιξη και στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη» εφαρμόζονται νέα μέτρα.

Όσον αφορά το «Ορίζων Ευρώπη», το άρθρο 7 παράγραφος 5 του κανονισμού ορίζει την αρχή ότι:

«το πρόγραμμα βοηθά τις χώρες της διεύρυνσης ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή τους σε αυτό και να προωθηθεί μία ευρεία γεωγραφική κάλυψη όσον αφορά συνεργατικά έργα, μεταξύ άλλων με τη διάδοση της επιστημονικής αριστείας, την ενίσχυση των νέων συνεργατικών δεσμών, την τόνωση της κυκλοφορίας εγκεφάλων, καθώς και με την εφαρμογή του άρθρου 24 παράγραφος 2 και του άρθρου 50 παράγραφος 5.

Οι προσπάθειες αυτές αντανακλώνται σε ανάλογα μέτρα από τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων και μέσω του ορισμού ελκυστικών αμοιβών για τους ερευνητές, με στήριξη από ενωσιακά, εθνικά και περιφερειακά κονδύλια.

Χωρίς να υπονομεύονται τα κριτήρια αριστείας, ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στη γεωγραφική ισορροπία, ανάλογα με την κατάσταση στον οικείο τομέα Ε&Κ, σε ομάδες αξιολόγησης και όργανα όπως συμβούλια και ομάδες εμπειρογνομένων».

**50.** Το «Ορίζων 2020» και το «Ορίζων Ευρώπη» είναι προγράμματα στο πλαίσιο διαγωνιστικών διαδικασιών και δεν μπορούν να καθοριστούν ποσοτώσεις ανά χώρα. Εντούτοις, βοηθούν τις χώρες της διεύρυνσης να αυξήσουν τη συμμετοχή τους στα εν λόγω προγράμματα και προωθούν την ευρεία γεωγραφική κάλυψη (βλ. απάντηση στο σημείο 42, άρθρο 7 παράγραφος 5 του κανονισμού για τη θέσπιση του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» και τους κανόνες συμμετοχής). Χάρη σε ένα αυξανόμενο χαρτοφυλάκιο έργων, σε πιο διαφοροποιημένες δράσεις και σε στοχευμένες δραστηριότητες επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου ενός ενισχυμένου δικτύου εθνικών σημείων επαφής, αναμένεται ότι οι διαφορές στο επίπεδο συμμετοχής μεταξύ των χωρών της διεύρυνσης θα εξισωθούν περαιτέρω κατά τη διάρκεια του «Ορίζων Ευρώπη».

**52.** Το ΕΕΣ αναφέρεται σε ορισμένες πτυχές της εφαρμογής των μέτρων διεύρυνσης που απορρέουν από την ανάλυση που διενήργησε όσον αφορά τα εν εξελίξει έργα.

Αυτές σχετίζονται επί το πλείστον με την ικανότητα διαμόρφωσης ενός συστήματος που στηρίζει την περαιτέρω ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο στις χώρες της διεύρυνσης.

Το πρώτο στρατηγικό σχέδιο για το «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2024) στοχεύει στη στήριξη της γεωγραφικής διαφοροποίησης, μέσω της ανάπτυξης των απαραίτητων ικανοτήτων που θα καταστήσουν εφικτή την επιτυχή συμμετοχή στη διαδικασία Ε&Κ και την προώθηση της ανάπτυξης δικτύων και της πρόσβασης στην αριστεία.

Στο πλαίσιο αυτό, το πρόγραμμα εργασίας του «Ορίζων Ευρώπη» για την περίοδο 2023-2024 που αφορά τη συνιστώσα «Διεύρυνση της συμμετοχής και διάδοση της αριστείας», το οποίο συντάσσεται επί του παρόντος, προβλέπει την αντιμετώπιση των εν λόγω πτυχών.

Ως εκ τούτου, ένα χαρτοφυλάκιο συμπληρωματικών δράσεων (το πρόγραμμα εργασίας του «Ορίζων Ευρώπη» για την περίοδο 2023-2024) που στοχεύουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων Ε&Κ σε χώρες της διεύρυνσης, μεταξύ άλλων μέσω εθνικών και περιφερειακών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στην Ε&Κ, θα επιτρέψει στις χώρες αυτές να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Η ανάπτυξη ικανοτήτων θα υπερβαίνει τις αμιγώς επιστημονικές ικανότητες, καθώς περιλαμβάνει την ανάπτυξη ικανοτήτων διαχείρισης και διοίκησης προς όφελος ιδρυμάτων που είναι πρόθυμα να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στο πλαίσιο κοινοπραξιών.

Οι δράσεις συγκρότησης ομάδων θα δημιουργήσουν νέα, ή θα εκσυγχρονίσουν υφιστάμενα, κέντρα αριστείας μέσω μιας ιδιαίτερα στενής και στρατηγικής σύμπραξης με κορυφαία ιδρύματα στο εξωτερικό. Ο αντίκτυπος θα μεγιστοποιηθεί λόγω της εκ των προτέρων προϋπόθεσης για εξασφάλιση συμπληρωματικών επενδύσεων (ιδίως για υποδομές, κατασκευές, υλικό) από τα διαρθρωτικά ταμεία ή άλλες πηγές.

Επιπλέον, θα καταδείξουν την επιτυχία της σύγχρονης διακυβέρνησης και διαχείρισης και, συνεπώς, θα κινητοποιήσουν γενικευμένες μεταρρυθμίσεις στο εθνικό περιβάλλον Ε&Κ.

**ΣΗΜΕΙΟ 57 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ.** Με βάση το κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2014-2020 για τα κονδύλια του ΕΤΠΑ, η τελική ημερομηνία επιλεξιμότητας είναι η 31η Δεκεμβρίου 2023. Ωστόσο, οι κατευθυντήριες γραμμές για το κλείσιμο παρέχουν δύο δυνατότητες για πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από κονδύλια του ΕΤΠΑ οι οποίες δεν μπορούν να ολοκληρωθούν κατά την ημερομηνία υποβολής των εγγράφων κλεισίματος (15 Φεβρουαρίου 2025):

- μη λειτουργικά έργα (δηλ. έργα τα οποία δεν έχουν περατωθεί από υλική άποψη ή εφαρμοστεί πλήρως) συνολικού κόστους άνω των 2 εκατ. EUR μπορούν να ολοκληρωθούν το αργότερο έπειτα από ένα έτος (15 Φεβρουαρίου 2026) υπό ορισμένες προϋποθέσεις, με άλλη χρηματοδότηση.
- έργα συνολικού κόστους άνω των 5 εκατ. EUR μπορούν να ενταχθούν σταδιακά στην περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ειδικότερα η πράξη πρέπει να αποτελείται από δύο αναγνωρίσιμα στάδια και το στάδιο 2 πρέπει να είναι επιλέξιμο στο πλαίσιο της περιόδου 2021-2027 {δηλ. το δεύτερο στάδιο πρέπει να συμμορφώνεται με το σύνολο των

εφαρμοστέων κανόνων της περιόδου 2021-2027 [άρθρο 118 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060] και συνεπώς μπορεί να χρηματοδοτηθεί με κονδύλια της περιόδου 2021-2027}.

### Απάντηση στο πλαίσιο 3 — Παράδειγμα δυσκολιών που αντιμετώπισε έργο «Συγκρότηση ομάδων» σε σχέση με τη συμπληρωματική χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ:

Οι διαχειριστικές αρχές (ΔΑ) υποχρεούνται να επιδεικνύουν δέουσα επιμέλεια κατά την επιλογή των πράξεων προς στήριξη από το ΕΤΠΑ. Οι καθυστερήσεις προκλήθηκαν λόγω της πολυπλοκότητας της διαδικασίας που απαιτούσε η διαχειριστική αρχή και της δυσκολίας του δικαιούχου να συντάξει και να υποβάλει τα απαραίτητα έγγραφα τεκμηρίωσης.

**59.** Στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη», η Επιτροπή θέσπισε τους κανόνες παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων του προγράμματος (άρθρο 50). Εν προκειμένω, η Επιτροπή θα παρακολουθεί συνεχώς τη διαχείριση και υλοποίηση του προγράμματος. Το σύστημα υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις επιδόσεις θα εξασφαλίζει ότι τα δεδομένα για την παρακολούθηση της υλοποίησης και των σχετικών αποτελεσμάτων του προγράμματος συλλέγονται αποτελεσματικά, αποδοτικά και έγκαιρα.

Η Επιτροπή θα προσαρμόσει, ως εκ τούτου, τις πτυχές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την παρακολούθηση των μέτρων διεύρυνσης που εφαρμόζονται, όπως επισημαίνει το ΕΕΣ στο σημείο 61.

#### **ΚΟΙΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ 60 ΚΑΙ 61:**

Από τον Απρίλιο του 2021, η συμπληρωματική χρηματοδότηση εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας παρακολούθησης, παράλληλα με την εκ των προτέρων αξιολόγησή της, υπό την έννοια ότι η Επιτροπή άρχισε να ζητά την υποβολή έκθεσης σχετικά με τη χρήση της συμπληρωματικής χρηματοδότησης στο στάδιο αξιολόγησης του έργου, αποδίδοντας, με αυτόν τον τρόπο, μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη να υποβάλλονται σχετικές εκθέσεις και να υπάρχει διαφάνεια στη χρήση της εν λόγω χρηματοδότησης.

**63.** Ο σχεδιασμός των μέτρων διεύρυνσης παρουσιάζει προκλήσεις. Τα μέτρα αποσκοπούν στη σημαντική βελτίωση των επιδόσεων έρευνας των δικαιούχων σε έναν επιλεγμένο επιστημονικό τομέα, καθώς και στη διευκόλυνση των δικαιούχων όσον αφορά την επιτυχή λήψη χρηματοδότησης στο πλαίσιο διαγωνιστικών διαδικασιών. Η πρόσληψη διεθνούς προσωπικού είναι σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη αυτών των στόχων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή απαιτεί οι επιστήμονες υψηλού επιπέδου που προσλαμβάνονται για την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος να είναι άριστοι ερευνητές και διαχειριστές έρευνας στο δεδομένο πεδίο έρευνας, με αποδεδειγμένη πείρα στην άσκηση αποτελεσματικής ηγεσίας.

Το άρθρο 7 παράγραφος 5 του κανονισμού για το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2027) αναφέρει ότι: «Οι προσπάθειες αυτές αντανακλώνται σε ανάλογα μέτρα από τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων και μέσω του ορισμού ελκυστικών αμοιβών για τους ερευνητές, με στήριξη από ενωσιακά, εθνικά και περιφερειακά κονδύλια».

**64.** Στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη» η Επιτροπή, όπως ορίζεται στα προγράμματα εργασίας, απαιτεί από τις χώρες της διεύρυνσης να περιγράφουν σαφώς το προβλεπόμενο πακέτο αποδοχών των ερευνητών υψηλού επιπέδου και τα κριτήρια βάσει των οποίων καθορίστηκε το επίπεδο των αποδοχών, καθώς τους ρόλους, τον βαθμό ευθύνης και τις υποχρεώσεις τους.

**65.** Στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2027), τα προγράμματα εργασίας της Επιτροπής δίνουν επίσης ιδιαίτερη προσοχή στη βιωσιμότητα των δράσεων διεύρυνσης.

Υπό αυτή την έννοια, η Επιτροπή απαιτεί από τον αιτούντα να παρουσιάσει ένα επενδυτικό σχέδιο που περιλαμβάνει την/τις επιστολή/-ές δέσμευσης για συμπληρωματική χρηματοδότηση από τις αρμόδιες εθνικές/περιφερειακές αρχές ή από ιδιωτικές πηγές ώστε να δεσμευθούν χρηματοδοτικοί πόροι (π.χ. πόροι προερχόμενοι από προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΤΠΑ ή άλλες πηγές) για την



υλοποίηση του μελλοντικού κέντρου, ιδίως όσον αφορά επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό. Η/Οι επιστολή/-ές δέσμευσης για συμπληρωματική χρηματοδότηση του έργου θα είναι αναπόσπαστο τμήμα της αξιολόγησης του έργου.

Η δημιουργία πρόσθετων εσόδων από την εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων απαιτεί κατάλληλο επίπεδο ωριμότητας του ιδρύματος που επωφελείται από τα κονδύλια της διεύρυνσης.

**68.** Το ζήτημα της αυτόνομης βιωσιμότητας μετά τη λήξη της επιχορήγησης από την ΕΕ συζητείται ευρέως κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων αξιολόγησης του έργου. Πρέπει να επισημανθεί ότι αυτόνομη βιωσιμότητα δεν σημαίνει μη ένταξη σε σύστημα. Είναι φυσικό τα κέντρα αριστείας να εξακολουθούν να λειτουργούν στο συγκεκριμένο πλαίσιο ενός πανεπιστημίου ή ερευνητικού ιδρύματος. Το γεγονός ότι, ακόμη και τώρα, τα περισσότερα κέντρα κατορθώνουν να λαμβάνουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο διαγωνιστικών διαδικασιών από διάφορες πηγές, μολονότι τα έργα δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη, υποδηλώνει ικανοποιητική πρόοδο στην κατεύθυνση της βιωσιμότητάς τους.

**69.** Σφραγίδες αριστείας χορηγήθηκαν μόνο στις προτάσεις για το έργο «Συγκρότηση ομάδων 2» που υποβλήθηκαν κατά την πρώτη πρόσκληση στο πλαίσιο του «Ορίζων 2020», οι οποίες αξιολογήθηκαν πάνω από το όριο ποιότητας αλλά δεν χρηματοδοτήθηκαν λόγω του περιορισμένου προϋπολογισμού της πρόσκλησης.

Στο πλαίσιο του «Ορίζων Ευρώπη» προβλέπεται ότι η «Συγκρότηση ομάδων» θα είναι μία από τις δράσεις στις οποίες θα χορηγηθεί σφραγίδα αριστείας.

**72.** Η υπηρεσία παροχής πληροφοριών στον τομέα της κοινοτικής έρευνας και ανάπτυξης (Community Research and Development Information Service, CORDIS) διαθέτει ένα πλούσιο και δομημένο δημόσιο αποθετήριο με πληροφορίες για έργα, όπως ενημερωτικά δελτία, συμμετέχοντες, εκθέσεις, παραδοτέα και συνδέσμους σε δημοσιεύσεις ανοικτής πρόσβασης.

Οι πληροφορίες παρέχονται από τους δικαιούχους των έργων μέσω της αποθήκης δεδομένων ηλεκτρονικών επιχορηγήσεων και διαβιβάζονται σε μηνιαία βάση στην CORDIS. Επιπλέον, σύμφωνα με τη νομική τους κατηγοριοποίηση, όλα τα μέσα για τη διεύρυνση είναι δράσεις συντονισμού και στήριξης και όχι δράσεις πραγματικής έρευνας ή καινοτομίας, και συνεπώς τα ερευνητικά αποτελέσματα προκύπτουν μόνο ως παρεπόμενη δραστηριότητα, η οποία δεν καταχωρίζεται κατ' ανάγκη στις εκθέσεις έργων.

**76.** Οι δράσεις συγκρότησης ομάδων έχουν ως σκοπό τη δημιουργία νέων ή τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων κέντρων αριστείας, μέσω ιδιαίτερα στενής και στρατηγικής σύμπραξης με κορυφαία ιδρύματα στο εξωτερικό. Αφού συσταθούν, τα κέντρα αναμένεται να λειτουργούν ως φάροι με εκτεταμένο αντίκτυπο, καθώς και ως πρότυπα για να προσελκύουν τα καλύτερα talenta. Επιπλέον, αναμένεται να καταδεικνύουν την επιτυχία της σύγχρονης διακυβέρνησης και διαχείρισης και, συνεπώς, να κινητοποιούν γενικευμένες μεταρρυθμίσεις στο εθνικό περιβάλλον E&K.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εν εξελίξει δράσεις προσδοκείται ότι θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο επίπεδο των χωρών της διεύρυνσης.

**77.** Οι έδρες EXE έχουν ως σκοπό τη στήριξη πανεπιστημίων ή ερευνητικών οργανισμών από επιλέξιμες χώρες και τη διατήρηση ανθρωπίνων πόρων υψηλής ποιότητας υπό τη διεύθυνση ενός διακεκριμένου ερευνητή ή ερευνητικού διαχειριστή (ο «κάτοχος έδρας EXE») καθώς και την εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών για την επίτευξη αριστείας σε βιώσιμη βάση.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εν εξελίξει δράσεις προσδοκείται ότι θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο επίπεδο των χωρών της διεύρυνσης.

## **ΚΟΙΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ 81 ΕΩΣ 83:**

Τον Δεκέμβριο του 2021 ο Εκτελεστικός Οργανισμός Έρευνας δημοσίευσε την έκθεση αντικτύπου σχετικά με τη «Διάδοση της αριστείας και τη διεύρυνση της συμμετοχής», η οποία περιλάμβανε ορισμένα αποτελέσματα του προγράμματος «Ορίζων 2020» και προοπτικές του «Ορίζων Ευρώπη».

Η έκθεση αυτή παρέχει μια εικόνα σχετικά με τον αντίκτυπο των έργων διεύρυνσης στο σύνολο του «Ορίζων 2020», που απορρέει από δράσεις συγκρότησης ομάδων, αδελφοποιήσεων και εδρών ΕΧΕ.

Η συγκεκριμένη έκθεση αντικτύπου για τη διεύρυνση περιλαμβάνει σκέψεις και ανάλυση όσον αφορά τις οικονομικές, κοινωνικές και επιστημονικές επιπτώσεις. Η μελέτη των επιπτώσεων παρουσιάζεται με βάση την εταιρική διάρθρωση του προγράμματος-πλαισίου «Ορίζων Ευρώπη» για τις κατευθύνσεις επιπτώσεων. Οι βασικές επιπτώσεις που διαπιστώθηκαν στο πλαίσιο δράσεων συγκρότησης ομάδων, αδελφοποιήσεων και εδρών ΕΧΕ και υποστηρίζονται από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο ερευνών παρουσιάζονται στην έκθεση και τα κύρια μηνύματα αποτυπώνονται στα συμπεράσματα και στις τελικές συστάσεις.

Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τα συμπεράσματα που απορρέουν από την έκθεση αυτή για τον περαιτέρω σχεδιασμό πολιτικής και την παρακολούθηση του προγράμματος.

**84.** Η Επιτροπή εργάζεται για τον προσδιορισμό των βέλτιστων βασικών δεικτών επιδόσεων (ΒΔΕ) για τις δράσεις διεύρυνσης στο άμεσο μέλλον, καθώς και για την εξεύρεση πιο ποικίλων τρόπων προβολής των επιτευγμάτων του έργου.

Εντούτοις, όπως επισημαίνει το ΕΕΣ, η Επιτροπή έχει διενεργήσει έρευνες σχετικά με τους δικαιούχους προκειμένου να αξιολογήσει την πρόοδο των έργων και να καταλήξει σε συμπεράσματα όσον αφορά την πρόοδο του προγράμματος.

**86.** Η Επιτροπή προβλέπει τη θέσπιση ενός νέου μέτρου στο πλαίσιο του χαρτοφυλακίου της διεύρυνσης, το οποίο εισήχθη στο πρόγραμμα εργασίας 2023-2024, με στόχο να βοηθήσει τους δικαιούχους στη διάδοση και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων. Η παρακολούθηση μετά τη λήξη της χρηματοδότησης θα εξασφαλιστεί μέσω συστηματικής αξιολόγησης του αντίκτυπου των έργων που έχουν περατωθεί, μετά την παρέλευση κατάλληλου χρονικού διαστήματος.

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ (σημεία 87-99)

### Απαντήσεις της Επιτροπής:

**87.** Η πολιτική στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) μπορεί να επιδιώκει περισσότερη αριστεία μόνο εφόσον προσδεύουν όλοι. Το σύστημα Ε&Κ της ΕΕ πρέπει να προωθεί πιο συμπεριληπτική προσέγγιση, στο πλαίσιο της οποίας όλοι μπορούν να συμμετέχουν και να επωφελούνται. Οι υπάρχουσες διαφορές μεταξύ χωρών που ηγούνται στον τομέα της Ε&Κ και χωρών που υστερούν μπορούν να αντιμετωπιστούν με επενδύσεις σε Ε&Κ και θέσπιση μεταρρυθμίσεων των διαρθρωτικών πολιτικών.

Η διαμόρφωση στενότερων δεσμών μεταξύ έρευνας και καινοτομίας και η συνεργασία σε επίπεδο ιδρυμάτων για την παραγωγή γνώσης υψηλής ποιότητας είναι επίσης ύψιστης σημασίας για τη συμβολή στη γεφύρωση αυτών των διαφορών.

Επιπλέον, οι λιγότερο προηγμένες χώρες στον τομέα της Ε&Κ θα είναι σε θέση να αναβαθμίσουν τα οικεία συστήματα Ε&Κ, καθιστώντας τα πιο ισχυρά και επιτρέποντας την από κοινού πρόοδο της ΕΕ στο σύνολό της, με βάση την υπάρχουσα αριστεία και μέσω της σύνδεσής τους με ευρύτερα δίκτυα. Πρέπει να υπάρξει κινητοποίηση και συντονισμός όλων των δυνατών μέσων για την επίτευξη αυτού του στόχου.

**88.** Για την επιτυχία των δράσεων που ανέλαβε η Επιτροπή απαιτείται συμμετοχή των εθνικών και περιφερειακών συστημάτων μέσω προόδου στις θεσμικές μεταρρυθμίσεις και τις διαδικασίες μετασχηματισμού του συστήματος Ε&Κ, εκτός των άλλων με συμβολή στην κινητοποίηση εθνικών επενδύσεων σε ικανότητες Ε&Κ και με καθορισμό υψηλότερων προτύπων αριστείας για όλους τους φορείς Ε&Κ στις χώρες της διεύρυνσης, σε σύμπραξη με κορυφαία ευρωπαϊκά και διεθνή ιδρύματα.

## **Σύσταση 1 – Να ενισχυθεί η χρήση του ΜΥΠ**

**1.A.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

**1.B.** Η Επιτροπή αποδέχεται την προτεινόμενη σύσταση να θέσει σε εφαρμογή μηχανισμούς (όπως ο «PSF open») προκειμένου να διασφαλιστεί η υλοποίηση των συστάσεων που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων διαδικασιών ΜΥΠ των χωρών και σύμφωνα με τις σχετικές μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο του Εξάμνου και των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

**91.** Το «Ορίζων Ευρώπη», ως συνέχεια του «Ορίζων 2020», στοχεύει στην αύξηση της συμμετοχής των δικαιούχων των μέτρων διεύρυνσης στο πρόγραμμα-πλαίσιο.

Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις του ΕΕΣ και θα προβεί στις ανάλογες ενέργειες.

## **Σύσταση 2 – Να επιδιωχθεί μια περισσότερο ισόρροπη συμμετοχή χωρών διεύρυνσης στα μέτρα διεύρυνσης**

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση και θα εξετάσει πιθανά μέτρα λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της συμμετοχής των χωρών διεύρυνσης.

**94.** Παρότι η Επιτροπή επέδειξε συνεχές ενδιαφέρον για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση στα έργα διεύρυνσης (δηλ. εκ των προτέρων έλεγχοι), το πεδίο εφαρμογής της παρακολούθησης της Επιτροπής έχει πλέον ενισχυθεί καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του έργου. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή άρχισε να ζητά την υποβολή έκθεσης σχετικά με τη χρήση της συμπληρωματικής χρηματοδότησης στο στάδιο αξιολόγησης του έργου, αποδίδοντας, με αυτόν τον τρόπο, μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη να υποβάλλονται σχετικές εκθέσεις και να υπάρχει διαφάνεια στη χρήση της εν λόγω χρηματοδότησης.

## **Σύσταση 3 – Να διευκολυνθεί η έγκαιρη διαθεσιμότητα συμπληρωματικής χρηματοδότησης**

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Το άρθρο 73 του κανονισμού για τον καθορισμό κοινών διατάξεων όσον αφορά τα ενωσιακά ταμεία που εκτελούνται υπό επιμερισμένη διαχείριση κατά την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 καθορίζει τους κανόνες που εφαρμόζονται στην επιλογή των πράξεων από τις διαχειριστικές αρχές. Η παράγραφος 4 του άρθρου αυτού περιέχει ειδικές διατάξεις για πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» ή έχουν λάβει σφραγίδα αριστείας. Οι εν λόγω διατάξεις μπορούν να διευκολύνουν και να επιταχύνουν την επιλογή των πράξεων αυτών από τις διαχειριστικές αρχές. Επί του παρόντος, η Επιτροπή εκπονεί κατευθυντήριες γραμμές για συνέργειες μεταξύ του «Ορίζων Ευρώπη» και του ΕΤΠΑ (μεταξύ άλλων, όσον αφορά τη χρήση της σφραγίδας αριστείας και τη συγκρότηση ομάδων).

**95.** Τα μέτρα που θεσπίστηκαν κατά τη διάρκεια του προηγούμενου προγράμματος «Ορίζων 2020» εξακολουθούν ως επί το πλείστον να εφαρμόζονται.

Το νέο πρόγραμμα-πλαίσιο «Ορίζων Ευρώπη» της Επιτροπής συνεχίζει αυτές τις προσπάθειες και αξιοποιεί τα διδάγματα που αντλήθηκαν από το προηγούμενο πρόγραμμα καθώς και από τις εκθέσεις και την παρακολούθηση των εν εξελίξει έργων.

**96.** Βλέπε απάντηση της Επιτροπής στο σημείο 72.

## **Σύσταση 4 – Να ενισχυθεί η ικανότητα των δικαιούχων έργων να αξιοποιούν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους**

**4.A.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

**4.B.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

**4.Γ.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

**98.** Βλέπε απάντηση της Επιτροπής στο σημείο 59.

**99.** Η Επιτροπή θα εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ΒΔΕ για το συνολικό χαρτοφυλάκιο των δράσεων διεύρυνσης, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές απαιτήσεις των επιμέρους δράσεων. Αυτό θα περιλαμβάνει ένα έγγραφο κατευθυντήριων γραμμών προς τους δικαιούχους, η εφαρμογή των οποίων θα είναι υποχρεωτική.

## **Σύσταση 5 – Να ενισχυθεί η παρακολούθηση των μέτρων διεύρυνσης**

**5.A.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

**5.B.** Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.